

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 7.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.3>

УДК 339.7:316.4

*Л. В. Козарезенко,
д. е. н, професор, професор кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: [https:// orcid.org/0000-0002-1349-6805](https://orcid.org/0000-0002-1349-6805)*

ФІНАНСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЦІАЛЬНОГО ФОНДУ У РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*L. Kozarezenko,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
State University of Trade and Economics*

THE EUROPEAN SOCIAL FUND'S FINANCES IN THE IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN UNION'S SOCIAL POLICY

Основним фінансовим інструментом імплементації соціальної політики та інвестування в людський розвиток Європейського Союзу є Європейський соціальний фонд. У статті 162 Договору про функціонування Європейського Союзу [1] зазначено, що Європейський соціальний фонд засновується з метою покращення можливостей працевлаштування на внутрішньому ринку праці ЄС та сприяння, таким чином, підвищенню рівня життя. Зокрема, серед його цілей є спрощення процесу працевлаштування для найманих працівників, підвищення їхньої географічної та професійної мобільності в межах ЄС, а

також сприяння адаптації найманих працівників до економічних змін, зокрема через професійне навчання та перепідготовку. З бюджетом 99,3 мільярди євро завданнями на 2021–2027 роки Європейського соціального фонду є підтримка сфер зайнятості та мобільності робочої сили, освіти та соціальної інтеграції, шляхом допомоги у викоріненні бідності та сприяння реалізації Європейського стовпа соціальних прав; підтримка цифрового та зеленого переходу, створення робочих місць через навички для розумної спеціалізації та удосконалення систем освіти та навчання; підтримка тимчасових заходів у виняткових або незвичайних обставинах (фінансування схем скороченої зайнятості без вимоги їх поєднання з активними заходами з пошуку роботи або забезпечення доступу до медичної допомоги, в тому числі для людей, які не є, безпосередньо, соціально вразливими верствами населення).

The European Social Fund is the primary financial instrument for implementing social policy and investing in the human development of the European Union. Article 162 of the Treaty on the Functioning of the European Union establishes the European Social Fund to enhance employment opportunities within the EU's internal labor market and contribute to improving the standard of living. The goals are to facilitate salaried workers' employment, increase their mobility within the EU, and help them adapt to economic changes through vocational training and retraining. The European Social Fund for 2021–2027 has a budget of €99.3 billion. Its primary tasks include supporting employment, labor force mobility, education, and social integration. The fund aims to eradicate poverty and promote the implementation of the European Pillar of Social Rights; supporting the digital and green transition, creating jobs through skill development for smart specialization, and improving education and training systems; additionally, providing support for temporary measures in exceptional or unusual circumstances, such as financing short-term employment schemes without requiring their combination with active measures or providing access to medical care, including for people who are not directly from socially vulnerable sections of the population. The

European Union supports and complements the activities of countries in the field of social inclusion and social protection. This covers a wide range of strategies to combat poverty and social exclusion, modernize social protection systems, and promote the social inclusion of specific groups, including children, people with disabilities, and the homeless. As of the beginning of 2023, the European Social Fund assisted 64.5 million people in the EU countries, 6.8 million people found work (including as self-employed), 10.3 million people received education or improved qualifications, 3 million people received education, 14.2 million people received in-kind assistance, and 0.8 million received material assistance. As part of the EU's cohesion policy, the European Social Fund supports economic, territorial, and social cohesion in the EU by reducing the gap in levels of socio-economic development between countries and regions.

Ключові слова: *соціальна політика, фінанси, бюджет, Європейський Союз, Європейський соціальний фонд.*

Keywords: *social policy, finance, budget, European Union, European Social Fund.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Політика згуртованості є важливим інструментом соціально-економічного розвитку країн Європейського Союзу (далі – країн ЄС), яка спрямовується на зменшення різниці в рівнях соціального та економічного розвитку між ними. Наскрізною ідеєю політики згуртування є покращення економічного добробуту країн ЄС, забезпечення їхнього гармонійного розвитку та запобігання регіональним диспропорціям. Відповідно до статті 174 Договору про функціонування Європейського Союзу [1], Європейський Союз для зміцнення економічної, соціальної та територіальної згуртованості має прагнути до скорочення відмінностей між рівнями розвитку різних регіонів та відсталості найменш розвинених регіонів, і особливу увагу слід приділяти сільським територіям, територіям під впливом промислової

трансформації, та таким, що страждають від постійних несприятливих природних умов.

Протягом період 2021–2027 роки політика згуртованості Європейського Союзу спрямована на реалізацію наступних п'яти цілей:

- розумна Європа через інновації, диджиталізацію, трансформацію та підтримку малого та середнього бізнесу;
- зелена та безвуглецева Європа, інвестиції у відновлювані джерела енергії та боротьба зі зміною клімату;
- об'єднана Європа з розвинутими транспортними та цифровими мережами;
- соціальна Європа, що охоплює підтримку зайнятості та освіти, соціальну інтеграцію і рівний доступ до медичної допомоги;
- Європа, ближча до громадян завдяки підтримці стратегій місцевого розвитку та сталого розвитку міст.

Реалізація політики згуртованості Європейського Союзу здійснюється через структурні фонди, завданнями яких є зменшення економічної нерівності між різними регіонами Європи. Доступ до фінансів таких фондів відкритий всім країнам ЄС, але в пріоритеті є найбільш вразливі території. Кошти фондів розподіляються шляхом надання грантів, позик, гарантій тощо, що можуть отримати урядові, неурядові організації, бізнес-структури, громади, міста.

Загалом, у програмному періоді 2021–2027 роки (враховуючи інвестиції, передбачені на цей період) політика згуртованості для фінансування регіонів і країн ЄС має бюджет обсягом у 392 мільярди євро [3]:

- Європейський фонд регіонального розвитку (бюджет 300 млрд євро) є одним із найбільших фінансових інструментів політики згуртованості, що підтримує розвиток інфраструктури, інвестує в створення нових робочих місць та підтримує проекти, що сприяють регіональному розвитку. До фонду можуть мати доступ і країни-кандидати на вступ до ЄС;

– Фонд згуртованості (49 млрд євро) у рамках якого здійснюється інвестування в охорону навколишнього середовища і транспорт країн ЄС, де валовий національний дохід на душу населення нижчий від 90% середнього рівня, загалом, в ЄС;

– Фонд справедливого переходу, що є одним основним інструментом реалізації Механізму справедливого переходу в рамках Європейського зеленого курсу. Його метою є пом'якшення переходу до вуглецево нейтральної економіки через фінансування заходів з модернізації місцевої економіки та зменшення негативного впливу на зайнятість через підтримку перекваліфікації. Понад 25 мільярди євро спрямовуватиметься на підтримку проєктів у регіонах, що залежать від викопного палива та вуглецеємних секторів економіки;

– Європейський соціальний фонд + є ключовим фінансовим інструментом ЄС в галузі зайнятості, скорочення безробіття та розвитку людських ресурсів, сприяння соціальній інклюзії та боротьбі з бідністю [2]. З бюджетом майже 99,3 мільярди євро на період 2021–2027 роки ЄСФ+ суттєво впливає на політику ЄС щодо зайнятості, соціальної політики, освіти та кваліфікації, включаючи структурні реформи в даних сферах. ЄСФ+ також є одним із основних інструментів соціально-економічного відновлення ЄС після пандемії COVID-19, що нівелювала успіхи у сфері зайнятості, системі освіти та охорони здоров'я та посилила нерівність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функції і призначення структурних фондів в системі європейського регіонального вирівнювання досліджено у праці [4], роль і значення структурних фондів у політиці згуртування ЄС проаналізовано у праці [5], вплив європейських фондів на розвиток економіки досліджено у праці [6], у праці [7] визначено особливості інтеграції нових членів ЄС до багаторівневої системи фінансування програм сталого розвитку, європейський досвід адаптації соціально-економічного розвитку до кризових умов, програми та фінансові інструменти проаналізовано у праці [8], фінансові механізми в реалізації регіональної політики ЄС представлено у праці [9].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є аналіз стану та тенденцій фінансового забезпечення реалізації спільної соціальної політики Європейського Союзу та, зокрема, ролі і значення фінансів Європейського соціального фонду в даному процесі.

Виклад основного матеріалу. Європейський соціальний фонд + (далі ЄСФ+) є основним інструментом Європейського Союзу для інвестування в людей а також підтримки реалізації Європейського стовпа соціальних прав, що був прийнятий у 2017 році Європейською Комісією та визначає 20 ключових принципів і прав необхідних для справедливого та добре функціонуючого ринку праці та систем соціального захисту населення, що охоплюють три складові:

- рівні можливості та доступ до ринку праці (освіта впродовж життя, гендерна рівність, підтримка працевлаштування тощо);
- справедливі умови праці (безпека праці, гідна заробітна плата, захист у разі звільнення, соціальний діалог, баланс між роботою й особистим життям);
- соціальний захист і соціальна інклюзія (мінімальний дохід, допомога по безробіттю, догляд за дітьми, соціальна інклюзія людей з інвалідністю, допомога бездомним людям, доступ до соціальних послуг, охорона здоров'я та довготривалий догляд) [10].

В 2021 році Європейською Комісією схвалено План Європейського стовпа соціальних прав [11], що втілює 20 ключових принципів та прав в конкретні цілі, завдання та політики. Загалом, Планом дій Європейського стовпа соціальних прав визначено три головні цілі, яких ЄС має досягти до 2030 року, а саме:

- щонайменше 78% населення у віці від 20 до 64 років повинні бути зайняті;
- щонайменше 60% усіх дорослих мають брати участь у навчанні щороку;

– зменшення, принаймні на 15 мільйонів, людей, яким загрожує бідність або соціальна ізоляція.

Реалізація цілей та завдань Європейського стовпа соціальних прав є спільною відповідальністю інституцій ЄС, національних, регіональних і місцевих органів влади, соціальних партнерів і громадянського суспільства. Переважна більшість завдань з реалізації Плану дій Європейського стовпа соціальних прав фінансується за рахунок бюджету ЄСФ+.

Попередником Європейського соціального фонду був Фонд допомоги працівникам вугільної та сталеливарної галузей, що заснований у відповідь на необхідність післявоєнного відновлення, модернізації та розвитку економіки та допомоги працівникам сталеливарної та вугільної галузей у пошуку нової роботи або їх перекваліфікації, зміни сфери та місця роботи, підвищення рівня мобільності. У 1957 році Римським договором засновано Європейське економічне співтовариство (ЄЕС), а разом з ним і ЄСФ – в цілях сприяння зайнятості та збільшення географічної та професійної мобільності працівників. На ранніх етапах ЄСФ використовувався як інструмент компенсації втрати робочих місць. ЄСФ допомагав працівникам у секторах, які модернізувалися або переходили на нові види виробництва, надаючи їм фінансову допомогу на перекваліфікацію. Він також надав фінансову допомогу з переселення для безробітних, які залишили свій регіон у пошуках роботи в іншому місці. Протягом 1950–х і 1960–х років рівень зайнятості в Європейському економічному співтоваристві був настільки високим, що безробіття вважалося винятковим. Безробіття мало місце серед молодих людей, які переходили від навчання до праці, або серед працівників, які тимчасово мали статус безробітних, але після перепідготовки за допомогою ЄСФ, вони поверталися на ринок праці. У перші роки, аж до 1970 року, він відшкодував країнам ЄС 50% витрат на професійне навчання та допомогу на переселення для працівників, які постраждали від економічної реструктуризації. Загалом за цей період було надано допомогу понад двом мільйонам людей [12].

У 1971 році рішенням Європейської Ради суттєво збільшено ресурси ЄСФ, а в 1983 році нова реформа згідно з Рішенням Європейської Ради 83/516/ЕЕС переорієнтувала фонд на боротьбу з безробіттям серед молоді та допомогу регіонам, які найбільше потребують допомоги. Включивши в Договір про заснування Європейського Співтовариства мету економічної та соціальної згуртованості в межах Співтовариства, Єдиний європейський акт (1986 р.) заклав основу для комплексної реформи, спрямованої головним чином, на запровадження скоординованого підходу до програмування та функціонування структурних фондів.

Маастрихтська угода розширила сферу підтримки ЄСФ, включивши «адаптацію до промислових змін і до змін у виробничих системах». У наступному програмному періоді (1994–1999 роки) рівень фінансування, призначеного для економічної та соціальної згуртованості, було подвоєно.

В 2000–2006 роках, на ЄСФ, з бюджетом у 60 мільярдів євро, було покладено подвійну відповідальність як за внесок як у політику згуртованості, так і у впровадження Європейської стратегії зайнятості. Він також співфінансував ініціативу Співтовариства EQUAL, що була спрямована на підтримку інноваційних транснаціональних проектів, спрямованих на боротьбу з дискримінацією та недоліками на ринку праці.

Протягом програмного періоду 2007–2013 роки функціонувало три структурних фонди: Європейський соціальний фонд, Європейський фонд регіонального розвитку і Фонд згуртованості. Разом вони мали досягти цілей конвергенції (виділено 81,5% ресурсів), регіональної конкурентоспроможності та зайнятості (виділено 16% ресурсів), територіального співробітництва (2,5% ресурсів). Ресурси структурних фондів розподілялися між країнами ЄС відповідно до формули, яка враховувала кількість населення, рівень соціально-економічного розвитку, безробіття та рівень освіти. Однією з головних особливостей структурних фондів був визначений принцип додатковості, згідно з яким країни ЄС не можуть використовувати структурні фонди для заміни внутрішніх витрат, які вони б запрограмували в будь-якому випадку.

Протягом 2007–2013 років ЄСФ разом з іншими фінансовими інструментами політики згуртованості ЄС відігравав ключову роль у Європейському плані економічного відновлення, ухваленому Європейською Радою в грудні 2008 року.

П'ять європейських структурних та інвестиційних фондів сформовано на програмний період 2014–2020 роки, а саме Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд, Фонд згуртованості, Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських районів та Європейський фонд морського та рибного господарства, керувалися набором спільних правил, викладено в Регламенті (ЄС) № 1303/2013 від 17 грудня 2013 р. Регламент (ЄС) № 1304/2013 від 17 грудня 2013 року встановив завдання ЄСФ, обсяг його підтримки, конкретні положення та типи витрат, які мають право на допомогу. З асигнуванням у розмірі 74 мільярдів євро ЄСФ співфінансував національні або регіональні операційні програми, зосереджені на наступних чотирьох тематичних цілях:

- сприяння стабільній та якісній зайнятості та підтримка мобільності робочої сили;
- сприяння соціальному залученню та боротьбі з бідністю та дискримінацією;
- інвестування в освіту, навчання та професійне навчання для отримання навичок та навчання протягом усього життя;
- підвищення інституційної спроможності органів державної влади та зацікавлених сторін та ефективного державного управління.

Роль ЄСФ було посилено на період 2014–2020 роки шляхом запровадження юридично обов'язкової мінімальної частки в 23,1% від загального фінансування згуртування. Щороку ЄСФ допомагав близько 10 мільйонам людей знайти роботу або підвищити кваліфікацію, щоб мати можливість знайти роботу в майбутньому.

У квітні 2020 року Європейська Комісія запустила два пакети заходів: Інвестиційну ініціативу у відповідь на коронавірус та Інвестиційну ініціативу у

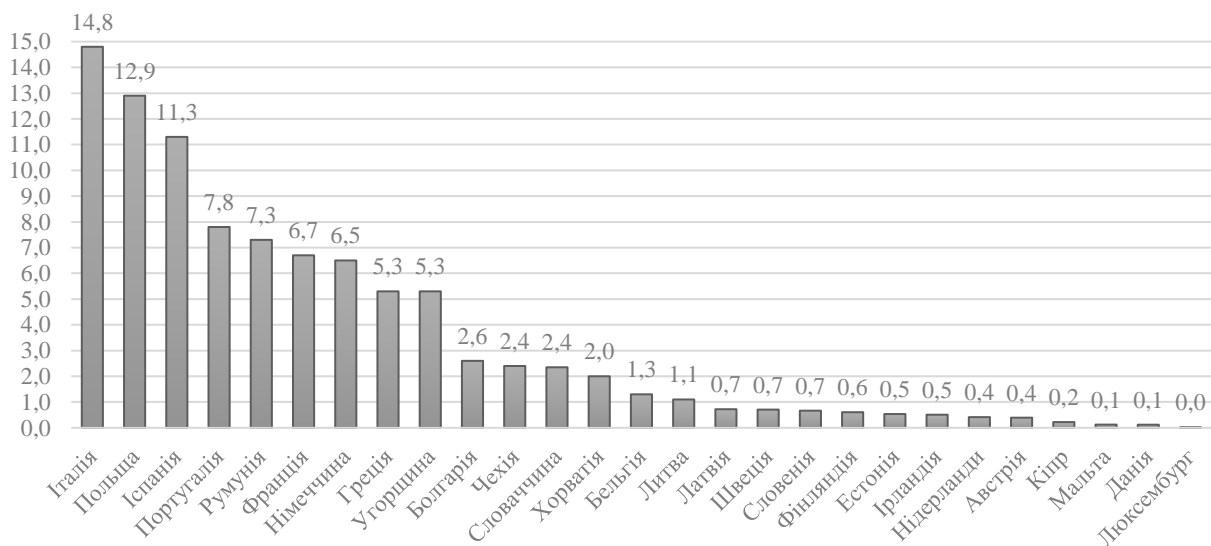
відповідь на коронавірус Плюс для мобілізації структурних фондів ЄС для реагування на кризу. Європейський Парламент і Європейська Рада швидко прийняли дві пропозиції, але додаткових фінансових ресурсів на їх реалізацію не було надано, але дозволена максимальна гнучкість у використанні наявних, невитрачених ресурсів там, де вони найбільше потрібні. Країнам ЄС дозволено переказувати фінанси між фондами, регіонами та темами, і у виняткових випадках їм дозволено 100% співфінансування на період 2020–2021 років. У травні 2020 року Комісія продовжила роботу над пропозицією щодо Допомоги у відновленні згуртованості та територій Європи, що мала забезпечити 55 мільярдів євро додаткових інвестицій через Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд та Фонд європейської допомоги найбільш знедоленим. ЄСФ відіграв головну роль у негайному реагуванні на кризу COVID-19, мобілізувавши 1,4 мільярда євро прямої підтримки і використовувався для підтримки соціальних послуг, підтримки зайнятості в постраждалих секторах, у тому числі за допомогою схем скороченої роботи, захисту вразливих груп і фінансування заробітної плати медичного персоналу, ІТ-обладнання та засобів індивідуального захисту.

2 травня 2018 року Комісія представила свою пропозицію щодо Багаторічної фінансової програми на 2021–2027 роки. Пропозиція включала оновлений ЄСФ+ із бюджетом у 101 мільярд євро. ЄСФ+ мав об'єднати Європейський соціальний фонд, Фонд європейської допомоги найбільш знедоленим, Ініціатива зайнятості молоді та Європейська програма зайнятості та соціальних інновацій і програму ЄС у сфері охорони здоров'я. У контексті кризи, пов'язаної з COVID-19, Комісія оголосила, що в Багаторічній фінансовій програмі 2021–2027 років буде запроваджено окрему програму охорони здоров'я: програму EU4Health. 28 травня 2020 року в рамках переглянутої багатопланової фінансової програми на 2021–2027 роки та пакету заходів щодо відновлення Європейська Комісія оприлюднила змінену пропозицію щодо Регламенту ЄСФ+, яка не включала програму охорони здоров'я. Європейський

Парламент 24 червня 2021 року (Регламент (ЄС) 2021/1057), ухвалив загальний бюджет ЄСФ+ на 2021–2027 роки в обсязі 99,3 млрд євро [13].

Загалом, протягом поточного та попередніх програмних періодів країнами, що отримували найбільші обсяги фінансування є наступні:

- 2000–2006 роки – Іспанія, Німеччина, Італія, Великобританія, Франція;
- 2007–2013 роки – Польща, Німеччина, Іспанія, Італія, Португалія;
- 2014–2020 роки – Італія, Польща, Німеччина, Іспанія, Франція;
- 2021–2027 роки – Італія, Польща, Іспанія, Португалія, Румунія (рис. 1) [14].

Рис. 1. Фінанси ЄСФ+ в розрізі країн ЄС в 2021–2027 роках, млрд. євро

Джерело: сформовано на основі [15].

Цілями та завданнями ЄСФ+ на період 2021–2027 рр. визначено наступні:

- підтримка сфер зайнятості та мобільності робочої сили, освіти та соціальної інтеграції, а саме шляхом допомоги у викоріненні бідності та, таким чином, сприяння реалізації Європейського стовпа соціальних прав;
- підтримка цифрового та зеленого переходу, створення робочих місць через навички для розумної спеціалізації та вдосконалення систем освіти та навчання;

– підтримка тимчасових заходів у виняткових або незвичайних обставинах (наприклад, фінансування схем скороченої зайнятості без вимоги їх поєднання з активними заходами пошуку роботи або забезпечення доступу до медичної допомоги, в тому числі для людей, які не є безпосередньо соціально-економічно вразливими).

Стратегічними завданнями в ЄСФ+ в 2021–2027 роках є наступні:

– усі країни ЄС мають вирішити питання безробіття серед молоді через збільшення обсягів видатків. У країнах ЄС, де кількість молоді, що не працює і не навчається вище середнього рівня ЄС, 12,5% фонду буде витрачено на боротьбу з безробіттям серед молоді;

– щонайменше 25% бюджету має бути витрачено на сприяння соціальній інтеграції, включаючи інтеграцію не громадян ЄС;

– щонайменше 3% бюджету планується витратити на продовольчу та базову матеріальну допомогу для найбільш знедолених;

– усі країни ЄС повинні планувати відповідну кількість ресурсів ЄСФ+ на реалізацію Гарантії щодо дітей шляхом цілеспрямованих дій для боротьби з дитячою бідністю. Країни ЄС з рівнем дитячої бідності вище середнього рівня ЄС повинні використовувати принаймні 5% своїх ресурсів ЄСФ+ для вирішення такої проблеми;

– адекватне фінансування має бути виділено на розбудову потенціалу соціальних партнерств і громадянського суспільства в країнах ЄС, і принаймні 0,25% коштів має бути виділено, якщо цього вимагають рекомендації, для конкретних країн.

Щоб отримати фінансові ресурси від політики згуртованості, кожна країна ЄС має підготувати угоду про партнерство, що є стратегічним документом для планування інвестицій, який визначає плани національних органів влади щодо використання Європейського фонду регіонального розвитку, Європейського соціального фонду+, Фонду згуртованості, Фонду справедливого переходу та Європейського фонду морського рибальства та аквакультури. Він включає орієнтовний річний фінансовий асигнування для

кожної програми. Підтримкою в рамках ЄСФ+ переважно управляють країни ЄС, а Європейська Комісія відіграє наглядову роль.

В 2021–2027 роках розподіл фінансування та завдання країн ЄС щодо використання фінансів ЄСФ+ представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. Розподіл бюджету ЄСФ+ та завдання країн ЄС щодо реалізації цілей Європейського стовпа соціальних прав в 2021–2027 роках

Країна	Фінансування, млрд євро	Цілі Європейського стовпа соціальних прав	Національні програми	Пріоритетні напрями фінансування
Італія	14,8	Підвищення рівня зайнятості до 73%, участі дорослих в освіті до 60% і зменшення кількості людей, яким загрожує бідність та соціальна ізоляція, майже на 3,2 мільйони людей	6 національних та 21 регіональні програми, додатково одна програма реалізується через Фонд справедливого переходу	Заходи із соціальної інтеграції та заходи щодо активного ринку праці та навчання для підвищення зайнятості молоді в рамках Програми гарантій для молоді
Польща	12,9	Підвищення рівня зайнятості до 74,7%, участі дорослих в освіті та професійній підготовці до 17,4%, зменшення кількості людей, які перебувають під загрозою бідності та соціальної ізоляції на понад 2,5 мільйони осіб	16 регіональних програм (по одній для кожного воєводства) та дві національні програми	Посилення важливих соціальних послуг та допомога людям у підвищенні кваліфікації та пошуку роботи. У сфері зайнятості та соціальній сфері заходи будуть зосереджені на зростанні участі жінок на ринку праці шляхом надання послуг по догляду за дітьми

Продовження таблиці 1

Країна	Фінансування, млрд євро	Цілі Європейського стовпа соціальних прав	Національні програми	Пріоритетні напрями фінансування
Іспанія	11,3	Підвищення рівня зайнятості до 76%, участі дорослих в освіті та професійній підготовці до 60% та зменшення кількості людей, які перебувають під загрозою бідності та соціальної ізоляції на понад 2,8 мільйони осіб	4 національні програми та 19 регіональних програм (по одній на автономний регіон або місто)	Сприяння соціальній згуртованості, кваліфікації та зайнятості, приділяючи особливу увагу жінкам, молоді, дорослим і мігрантам з низьким рівнем кваліфікації
Португалія	7,8	Підвищення рівня зайнятості до 80%, участі дорослих в освіті та професійній підготовці до 60% і зменшення кількості людей, яким загрожує бідність і соціальна ізоляція на понад 765 тисяч осіб	2 тематичні програми: 1 для демографії, підвищення кваліфікації та інклюзії, 1 для інновацій та цифрового переходу. Програми доповнюються сімома регіональними програмами, три з яких включають ресурси з Фонду справедливого переходу	Покращення доступу до ринку праці за допомогою заходів, що поєднують соціальну підтримку та підтримку працевлаштування та перекваліфікацію, якісну освіту, професійне навчання та професійну орієнтацію
Румунія	7,3	Підвищення рівня зайнятості до 74,7%, участі дорослих в освіті та професійній підготовці до 17,4% і зменшення кількості людей, які перебувають під загрозою бідності та соціальної ізоляції, на понад 2,5 мільйони осіб	4 національні програми, що включають інвестиції з Європейського фонду регіонального розвитку і доповнюються програмою Фонду справедливого переходу	Покращення доступу молоді до якісної та інклюзивної освіти, нових навичок і навчання, сприяння соціальній інтеграції та розширення доступу до медичної допомоги

Джерело: сформовано на основі [16].

Фінансування за програмами ЄСФ+ відбувається через напрямок спільного управління та напрямок зайнятості та соціальних інновацій. Напрямок спільного управління впроваджується країнами ЄС у партнерстві з Європейською Комісією. Бюджет цих ресурсів становить, відповідно, 98,5 мільярдів євро. Напрямок зайнятості та соціальних інновацій реалізується Європейською Комісією з бюджетом 762 мільйонів євро.

Спільне управління означає, що відповідальність за управління ЄСФ+ лежить як на Європейській Комісії, так і на країнах ЄС. На початку кожного семирічного програмного періоду Європейська Комісія та країни ЄС узгоджують ключові напрями інвестицій ЄСФ+, що фіксуються в національних або регіональних програмах. Наприклад, країна ЄС і Європейська комісія можуть погодитися, що необхідно приділяти подальшу увагу проблемі безробіття серед молоді або удосконаленню державної системи освіти. Після узгодження програм країни ЄС несуть відповідальність за реалізацію запланованих заходів, включаючи вибір конкретних проектів для фінансування та фінансові виплати організаторам проектів. Фінансування надається державним органам, приватним компаніям і громадянському суспільству. Європейська комісія контролює виконання, відшкодовує витрати і несе відповідальність за бюджет ЄСФ+. Спільне управління, загалом, працює за принципом партнерства, де партнери та зацікавлені сторони мають бути пов'язані на всіх етапах від програмування до реалізації, моніторингу та оцінки. Цей принцип є ключовим для того, щоб витрати були максимально ефективними. Ключовим принципом спільного управління ЄСФ+ є співфінансування, яке дозволяє як ЄС, так і бюджету країни ЄС робити внесок у загальний бюджет програми ЄСФ+. Залежно від сфери інвестування та рівня розвитку регіону, в якому здійснюється діяльність, рівень співфінансування ЄС може коливатися від 50% до 95%.

Напрямок зайнятості та соціальних інновацій базується на попередній програмі 2014–2020 років, зберігаючи акцент на розробці політики на основі фактичних даних і соціальних експериментах, підтримці робочої мобільності та

діяльності нефінансових інструментів та соціального підприємництва. Напрямок зайнятості та соціальних інновацій підтримує аналітичну діяльність (опитування, дослідження, статистичні дані, методології, класифікації, мікромоделювання, індикатори і контрольні показники) для сприяння виробленню політики на основі фактичних даних у сферах зайнятості та соціальної політики [16].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Європейський Союз підтримує та доповнює діяльність країн у сфері соціального залучення та соціального захисту. Це охоплює широкий спектр стратегій боротьби з бідністю та соціальною ізоляцією, модернізації систем соціального захисту та сприяння соціальному залученню окремих груп, включаючи дітей, людей з обмеженими можливостями та осіб без визначеного місця проживання. Станом на початок 2023 року коштом ЄСФ надано допомогу 64,5 мільйонам людей у країнах ЄС, 6,8 мільйони людей знайшли роботу (у тому числі як самозайняті), 10,3 мільйони людей здобули освіти або підвищили кваліфікацію, 3 мільйони людей здобували освіти, 14,2 мільйони людей отримали натуральну допомогу, а 0,8 мільйони – матеріальну [15]. Як частина політики згуртованості ЄС, ЄСФ підтримує економічну, територіальну та соціальну згуртованість в ЄС через зменшення розриву у рівнях соціально-економічного розвитку між країнами та регіонами.

Література

1. Офіційний сайт Європейського Союзу. Консолідована версія договору про заснування Європейського союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (дата звернення: 18.06.2024).
2. Офіційний сайт Реанімаційного пакету реформ. Політика згуртованості ЄС: можливості залучення фінансових ресурсів для України. URL: <https://rpr.org.ua/news/polityka-zghurtovanosti-yes-mozhlyvosti-zaluchennia-finansovykh-resursiv-dlia-ukrainy/> (дата звернення: 29.06.2024).

3. Офіційний сайт CEE Bankwatch Network. Застосування кращих практик фондів ЄС у відновленні України. URL: https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2023/03/2022-12-20_Applying-best-practices-from-EU-funds-to-the-reconstruction-of-Ukraine_ukr_final_CORRECTED_translated_FINAL-1.pdf (дата звернення: 29.06.2024).

4. Редьква О., Цеханович В. Структурні фонди в системі єврорегіонального вирівнювання. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/263> (дата звернення: 30.06.2024).

5. Балак І.О. Структурні фонди політики згуртування ЄС. Modern science: challenges of today: Collective monograph. Bratislava, Slovakia. 2023. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42700/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0.pdf> (дата звернення: 15.06.2024).

6. Панов А. Вплив європейських фондів на розвиток економіки (на прикладі України, Грузії, Молдови). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2021. Випуск 40/2021. С. 69-72. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/40_2021ua/14.pdf (дата звернення: 18.06.2024).

7. Чала В. С. Особливості інтеграції нових членів ЄС до багаторівневої системи фінансування програм сталого розвитку. Економічний простір. 2019. № 147. С. 49-63. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/135> (дата звернення: 18.06.2024).

8. Корнівська В. О. Європейський досвід адаптації соціально-економічного розвитку до кризових умов: програми та фінансові інструменти. Problemy Ekonomiky. 2021. Вип. 3. С. 22-34. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-3_0-pages-22_34.pdf (дата звернення: 19.06.2024).

9. Примостка О. О. Фінансові механізми в реалізації регіональної політики ЄС. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 15. С. 4-7. URL: <http://www.vestnik-ekonom.mgu.od.ua/journal/2016/15-2016/3.pdf> (дата звернення: 20.06.2024).

10. Офіційний сайт Європейського Союзу. European Pillar of Social Rights - Building a fairer and more inclusive European Union.. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1226&langId=en> (дата звернення: 20.06.2024).

11. Офіційний сайт Європейської Комісії. The European Pillar of Social Rights Action Plan. URL: <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/> (дата звернення: 01.07.2024).

12. European Social Fund: 50 years investing in people Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 2007. 54 pp. URL: https://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/50th_anniversary_book_en.pdf (дата звернення: 01.07.2024).

13. Офіційний сайт Міністерства праці та соціальної політики Федеративної Республіки Німеччини. The European Social Fund in Germany. URL: <https://www.esf.de/portal/EN/About-the-ESF/history-of-the-esf/european-social-fund-before-2014/content.html> (дата звернення: 10.07.2024).

14. Tome E. The European Social Fund: a very specific case instrument of HRD policy. European Journal of Training and Development. 2013. Vol. 37. No. 4. URL: www.emeraldinsight.com/2046-9012.htm (дата звернення: 10.07.2024).

15. Офіційний сайт Європейської Комісії. European Social Fund+ Performance. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/programme-performance-statements/european-social-fund-performance_en (дата звернення: 10.07.2024).

16. Офіційний сайт Європейського Союзу. European Social Fund Plus. An official website of the European Union. URL: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/support-your-countr> у (дата звернення: 05.07.2024).

References

1. An Official Website of the European Union (2024), “Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union”, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (Accessed 18 June 2024).
2. The official website of The Reanimation Package of Reforms (2024), “EU Cohesion Policy: Opportunities to attract financial resources for Ukraine”, available at: <https://rpr.org.ua/news/polityka-zghurtovanosti-yes-mozhlyvosti-zaluchennia-finansovykh-resursiv-dlia-ukrainy/> (Accessed 29 June 2024).
3. The official website of The CEE Bankwatch Network (2024), “Application of the best practices of EU funds in the reconstruction of Ukraine”, available at: https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2023/03/2022-12-20_Applying-best-practices-from-EU-funds-to-the-reconstruction-of-Ukraine_ukr_final_CORRECTED_translated_FINAL-1.pdf (Accessed 29 June 2024).
4. Red'kva, O. and Tsekhanovych, V. (2021), “Structural funds in the Euroregional equalization system”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 25, [Online], available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/263> (Accessed 30 June 2024).
5. Balack, I.O. (2023), “Structural funds of EU cohesion policy”, *Modern science: challenges of today: Collective monograph*, Bratislava, Slovakia, [Online], available at: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42700/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%.pdf> (Accessed 15 June 2024).
6. Panov, A. (2021), “The influence of European funds on the development of the economy (on the example of Ukraine, Georgia, Moldova)”, *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, vol. 40, pp. 69–72, [Online], available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/40_2021ua/14.pdf (Accessed 18 June 2024).

7. Chala, V. S. (2019), “Peculiarities of the integration of new EU members into the multi-level system of financing sustainable development programs”, *Ekonomichnyj prostir*, vol. 147, pp. 49–63, [Online], available at: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/135> (Accessed 18 June 2024).
8. Kornivs'ka, V. O. (2021), “European experience of adapting socio-economic development to crisis conditions: programs and financial instruments”, *Problemy Ekonomiky*, vol. 3, pp. 22–34, [Online], available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-3_0-pages-22_34.pdf (Accessed 19 June 2024).
9. Prymostka, O. O. (2016), “Financial mechanisms in the implementation of EU regional policy”, *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Ekonomika i menedzhment*, vol. 15, pp. 4–7, [Online], available at: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/15-2016/3.pdf> (Accessed 20 June 2024).
10. An official website of the European Union (2024), “European Pillar of Social Rights – Building a fairer and more inclusive European Union”, available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1226&langId=en> (Accessed 20 June 2024).
11. An official website of the European Commission (2024), “The European Pillar of Social Rights Action Plan”, available at: <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/> (Accessed 01 July 2024).
12. An official website of The European Commission (2024), “European Social Fund: 50 years investing in people”, available at: https://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/50th_anniversary_book_en.pdf (Accessed 01 July 2024).
13. An official website of The Federal Republic of Germany Ministry of Labour and Social Affairs (2024), “The European Social Fund in Germany”,

available at: <https://www.esf.de/portal/EN/About-the-ESF/history-of-the-esf/european-social-fund-before-2014/content.html> (Accessed 10 July 2024).

14. Tome, E. (2013), “The European Social Fund: a very specific case instrument of HRD policy”. *European Journal of Training and Development Vol. 37 No. 4*, [Online], available at: www.emeraldinsight.com/2046-9012.htm (Accessed 10 July 2024).

15. An official website of The European Commission (2024), “European Social Fund+ Performance”, available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/programme-performance-statements/european-social-fund-performance_en (Accessed 10 July 2024).

16. An official website of The European Union (2024), “European Social Fund Plus”, available at: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/support-your-country> (Accessed 05 July 2024).

Стаття надійшла до редакції 14.07.2024 р.